

**Pr. conf. dr. David Pestroiu,
Facultatea de Teologie „Patriarhul Justinian“,
Universitatea din București**

PARTENERIATUL PAROHIE-ȘCOALĂ AZI

Abstract: *Church and School, in Romania, have a historical dialogue. School was created by Church, because in the vestibule of the Sanctuary first Romanian schools appeared. The “modern” secularized history operated an unfair “divorce” between School and Church. This separation was harmful to generations of people, who didn’t have the chance of a minimal Christian culture, especially during the communism. In freedom conditions, the Church has the mission to catechize the present and future believers. The most effective form of catechesis of the future parishioners is made in school through the Religion Lesson. This lesson have to respect some demanding criteria (from the didactic and methodological point of view) and some efficiency criteria (from the formative – spiritual point of view). The Decisions of the Holy Synod that, educational partnerships to be established between parishes and schools comes to support the Religion lesson, trying to church the students, training them for life.*

Keywords: *education, catechesis, partnership, cooperation.*

Tranziția României de la postcomunism la postmodernitate a generat consecințe ample pe toate planurile dezvoltării societății. Integrarea euro-atlantică a permis o întoarcere fără precedent către Occidentul avansat din perspectivă materială și hiper-dezvoltat tehnologic, însă aproape pustiit din punct de vedere spiritual. Globalizarea a deschis granițele secularismului și sincretismului. *Believing without belonging*¹ (*a crede fără a aparține*) – celebra expresie a lui Grace Davie, definitorie pentru religiozitatea britanică a ultimilor ani din mileniul trecut, a devenit între timp o caracteristică esențială a transformărilor produse de postmodernitate în plan antropologic global. O nouă

---

1. Grace Davie, *Religion in Britain Since 1945: Believing Without Belonging*, Blackwell, Oxford, Institute of Contemporary British History, 1995.

mentalitate se conturează din ce în ce mai pregnant: cea seculară. Odată cu progresul material și avansarea tehnologiilor, omul își creează o stare de confort excepțional, generatoare a unei noi religiozități: religia sinelui hipertrofiat, bazată pe autosuficiența autarhică a formulării unor doctrine personale, neapărat sincretice, vădind o asociere pur formală față de valorile tradiționale – incluzând aici, desigur, și credințele religioase. Noul hedonism postulează necesitatea trăirii unei vieți de huzur, consumiste, fără nicio perspectivă asupra veșniciei. Statistici recente arată că în Franța, doar 7% din populație mai crede în viața veșnică. Și în România, procentul este neliniștitor: 51%². Chiar dacă este mult superior față de cel din Franța, ne îngrijorează dacă ne raportăm la numărul celor care se declară aparținătorii unor Biserici Creștine – peste 95%.

Dacă societatea postcomunistă a cunoscut fenomenul întoarcerii la credință, ca redescoperire a unei valori interzise în anii totalitarismului, astăzi, odată cu pătrunderea adâncă în postmodernitate, se constată un reviriment al ateismului, cu deosebirea că, față de promovarea lui slugarnică și lozincardă din trecut, s-a trecut azi la o adevărată isterie: ateismul militant, cu vădite accente nihiliste. Sub masca unui așa-numit *umanism secular*, diverse grupuri și persoane, cu puternică finanțare a unor entități interesate de vechea tactică a stăpânirii prin dezbinare, au declanșat în România o adevărată campanie împotriva credinței tradiționale majoritar ortodoxă, cu largul concurs a unei părți reprezentative din mass-media aservită unor astfel de interese sau cumpărată. Ținta atacurilor o reprezintă Biserica Ortodoxă Română, a cărei activitate misionar-pastorală, social-filantropică și cultural-educativă, desfășurată pe multiple planuri, a stârnit invidia și chiar nemulțumirea ostilă a celor care sunt interesați în dezbinarea românilor. Menținerea încrederii populației în Biserică la cote ridicate, cu toată campania agresivă desfășurată împotriva acesteia, a generat o schimbare de strategie: toate energiile sunt concentrate, mai nou, pe izolarea prezenței ecleziale în spațiul public.

---

2. Potrivit sondajului realizat de către Institutul Român pentru Evaluare și Strategie (I.R.E.S.), în august 2013. A se vedea http://www.realitatea.net/sondaj_1247939.html.

Decizia recentă a Curții Constituționale a României, privind înscrierea copiilor la ora de Religie, deși injustă și umilitoare, s-a dovedit a fi un veritabil test, menit să verifice, pe de o parte, acuitatea cultelor de a-și apăra și consolida un segment foarte important al prezenței lor în sfera socială (domeniul educațional), iar pe de altă parte, o nouă „măsurătoare” a disponibilității populației de a credita pe mai departe cultele ca promotoare ale învățământului religios în spațiul public. Rezultatul înscrierilor – de peste 93% – fără a lua în calcul cazurile de abandon școlar, părinții plecați la muncă în străinătate sau piedicile instituționale semnalate pe alocuri, are menirea de a ne liniști, dar și de a ne responsabiliza, în egală măsură. Analizând mesajele transmise în cadrul campaniei agresive la adresa Religiei în școală, este de așteptat ca atacurile să se întetească și să se diversifice. De aceea, și strategia de contracarare a acestora trebuie să fie pe măsură.

O formă viguroasă de suport al orei de Religie o constituie conlucrarea între Biserică și Școală, exprimată în multiple forme, dar cimentată prin acordurile de parteneriat dintre unitățile de cult locale (parohii) și unitățile de învățământ (licee, școli, grădinițe etc.). Prin Hotărârea nr. 12475/2014, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a legiferat modalitatea concretă de realizare a acestora.

Parteneriatul dintre parohie și școală nu constituie o noutate. El reprezintă, de fapt, exprimarea la nivel local a statutului cultelor, de parteneri ai statului în garantarea păcii sociale. Statul nu poate ignora rolul definitoriu al Bisericii Ortodoxe Române în progresul cultural care a stat la baza făuririi României moderne. Generații de români integri s-au format sub streșini de biserici, fiind educați de personalul eclezial, folosind drept suporturi informaționale cărțile de cult și documentele parohiale sau mănăstirești. De altfel, cuvântul *dascăl*, provenind din termenul grecesc pentru *învățător*, este în limba română polisemantic, făcând referire atât la profesor, cât și la cântărețul bisericii. Se știe că, în trecut, în majoritatea cazurilor se putea vorbi de cumulul acestor două funcții. Pornind de la cea mai veche școală românească atestată la 1583 în Șcheii Brașovului, vom constata că, mai cu seamă în mediul rural, se păstrează în foarte multe localități românești primele școli edificate chiar lângă biserici, pe pământul acestora sau în curtea alăturată – de obicei, curtea casei parohiale. Acestea toate atestă le-

gătura strânsă dintre Biserică și Școală, din cele mai vechi timpuri, pe pământ românesc.

Implicarea Bisericii Ortodoxe în consolidarea învățământului românesc a continuat și în perioada României moderne. Cele mai prestigioase școli românești au fost cele sprijinite sau înzestrate de Biserică, fie în mod direct, fie prin organizații specifice (eforii), fundații și asociații. De exemplu, Societatea Femeilor Ortodoxe din România s-a remarcat, în perioada interbelică, pentru calitatea învățământului asigurat în cadrul pensioanelor de fete – colegii prestigioase, care au imprimat absolventelor nu numai o ținută academică înaltă, dar și o moralitate ireproșabilă.

După anii de totalitarism ateu, când Biserica a fost silită să se retragă în spatele zidurilor lăcașurilor de cult și acestea adeseori surpate în mod samavolnic, a venit vremea reluării relației firești de conlucrare dintre parohii și școli, prin parteneriate educaționale menite să mărească calitatea actului didactic.

Necesitatea acestei conlucrări se vedește în aceea că ambii parteneri – Biserica și Școala – au în centrul atenției omul și devenirea acestuia. Prin educație, se antrenează conștiințele, se clădește morala, se formează caracterele. Prin credință, se urmărește scopul cel mai înalt al existenței: mântuirea sufletelor. Copiii și tinerii sunt mențiți, așadar, devenirii lor ca fii de nădejde ai țării și creștini autentici ai Bisericii.

Temeiurile teologice ale conlucrării dintre Biserică și Școală sunt multiple, existând o bogată bază revelațională în acest sens. Dacă Școala vorbește despre o disciplină dedicată educației în sine, numită *pedagogie* și ilustrată de personalități celebre, precum Jan Amos Comenius, John Locke, Johann Frederich Herbart, Alfred Binet, Simion Mehedinți ș. a., Biserica îl are drept reper pe Iisus Hristos – Pedagogul desăvârșit. În Sfânta Scriptură, educația ocupă un loc central. De fapt, însăși existența textelor revelate are drept scop cunoașterea lui Dumnezeu și împlinirea poruncilor lui, în scopul mântuirii. Vechiul Testament prezintă rolul preponderent al familiei în educație, dar și existența unei clase clericale, menită a veghea la păstrarea și transmiterea Legii. Un loc important în păstrarea și transmiterea revelației îl ocupă profeții, iar școlile rabinice devin o realitate, mai cu seamă în

timpurile apropiate de întruparea lui Mesia. Reține atenția Școala lui Gamaliel, a cărei menționare biblică îi conferă un prestigiu deosebit.

Noul Testament, avându-L în centru pe Hristos, Îl propune drept model, oferind ca reper Întreita Sa slujire: Mare Preot (slujirea de Arhiereu); Mare Profet (chemarea de Învățător); Mare Domn (demnitatea de Împărat). Ca următori ai lui Hristos, preotul și profesorul de religie dezvoltă calități în vederea împlinirii unor idealuri ce decurg din întreita-slujire a Mântuitorului: preotul le urmează pe toate trei, în timp ce profesorul de religie o urmează numai pe cea învățătorescă, fiind trimis în școală cu binecuvântarea ierarhului, deci merit să suplinească acolo slujirea didactică sacerdotală. Pentru celelalte slujiri, profesorul de religie trebuie să apeleze la preot și la arhiereu, aceștia fiindu-le părinți duhovnicești atât dascălilor, cât și copiilor. În privința necesității articulării mesajului religios către cei mici, reținem cuvintele Mântuitorului: „Lăsați copiii să vină la Mine și nu-i opriți, că a unora ca aceștia este Împărăția lui Dumnezeu” (Marcu 10, 14).

Sfânta Tradiție oferă, la rândul ei, numeroase mărturii privind educația creștină. Școlile catehetice, organizate în Biserică, pe lângă unități de cult (eparhii, parohii, mănăstiri), au fost în strânsă legătură cu ierarhia bisericească și și-au desfășurat activitatea din încredințarea acesteia.

Activități propuse în cadrul parteneriatelor

A. Activități desfășurate în biserică

Este esențial ca ora de Religie să nu rămână o simplă transmitere de cunoștințe, o pură informare scolastică, ci să transforme conștiințele, să formeze caracterele creștinilor încă de la vârsta tânără. De aceea, predarea Religiei presupune, pe lângă respectarea normelor didactice impuse de legislația și normativele învățământului de stat, și împlinirea cerințelor specifice cultului, care fac obiectul analizei din perspectiva perpetuării avizului de cult (Înaltei binecuvântări) pentru predare. Pentru a convinge, profesorul de Religie trebuie să fie el însuși un trăitor al credinței, un om duhovnicesc, apropiat de Biserică și, mai ales, ancorat în realitățile parohiei de pe raza căreia își desfășoară ac-

tivitatea. Copiii care participă la serviciul divin liturgic vor simți ca o anomalie faptul că tocmai pe profesorul, care le vorbește despre Dumnezeu și de Biserică, nu-l întâlnesc în sfântul lăcaș. O consecință favorabilă a încheierii parteneriatului dintre parohie și școală o constituie tocmai această necesară *întărire a legăturilor dintre profesorul de Religie și preotul/preoții parohiei din proximitatea școlii*. În acest sens, responsabilitățile nu revin numai cadrelor didactice, ci și slujitorilor bisericești, care trebuie să arate disponibilitate spre cooperare cu profesorii de religie și responsabilizarea acestora, prin cooptarea lor în organismele executive parohiale, mai ales în structurile de tineret. De asemenea, trebuie aduse la cunoștința Centrului eparhial toate cazurile în care profesorii de Religie dovedesc nepăsare și dezinteres față de viața parohiei. Legătura dintre preot și profesorul de religie trebuie să fie vie și permanentă. Ambii prezintă avantajul de a-i cunoaște foarte bine pe subiecții educației – elevii.

Lăcașul de cult trebuie privit ca un adevărat laborator pentru ora de Religie. Cultivarea respectului și dragostei față de Biserică și slujitorii ei reprezintă un deziderat principal al învățământului religios. Prezența copiilor în Biserică trebuie să le imprime acestora dorința arzătoare de a frecventa sfintele slujbe, permanent. De aceea, lor trebuie să li se explice *in vivo* semnificația și simbolismul sfintelor slujbe. Pot fi desfășurate în biserică atât lecții cu conținut liturgic, cât și cele la care poate fi folosit drept material de studiu suportul pictural eclezial. Copiii trebuie invitați – nu forțați – să-și desăvârșească informația prin participarea la ritualuri religioase, atât cele desfășurate în mod obișnuit, cât și cele care pot fi oficiate special pentru aceste lecții practice.

De o mare importanță este momentul în care copiii sunt aduși pentru a primi Sfintele Taine ale Spovedaniei și Euharistiei. Biserica, în aceste clipe, trebuie să fie pentru copii „*pridvorul cerului*”, iar împărtășirea cu Trupul și Sângele Domnului o pregustare a Împărăției lui Dumnezeu. De aceea, organizarea acestui moment se cere a fi impecabilă. În acest sens, sunt de dorit următoarele:

– Programarea din timp și în detaliu a aspectelor vizitei copiilor la biserică. Aceasta trebuie prevăzută ca activitate extracurriculară, în afara orelor de curs. Profesorul de religie răspunde de înștiințarea părinților (prin semnături), privind participarea benevolă la această

activitate, precum și pregătirea copiilor (ajunarea și pregătirea unui pachet de mic dejun, mai ales dacă urmează programul școlar).

– Preoții sunt datori să aloce un timp corespunzător dialogului personal, cu fiecare copil în parte, la Taina Spovedaniei. Se interzice practica spovedaniei de grup, întâlnită în unele situații.

– Nu se recomandă programarea acțiunii în zile sau la ore când biserica este solicitată și de alți credincioși (duminici, sărbători, ultimele zile din Săptămâna Mare, alte servicii religioase).

– Înainte de rostirea molitfelor de spovedanie, se recomandă ca preotul să poarte un scurt dialog catehetic cu copiii, întărind cele învățate la ora de Religie, privind semnificația Sfintelor Taine.

– Pentru împărtășirea copiilor, parohia este bine să pună la dispoziția copiilor lumânări, în mod gratuit.

– După împărtășire și primirea de anafură, preotul le poate oferi copiilor un mic dar (iconiță, cruciuliță sau o bomboană, jucărie, fruct etc.).

Un rol important în desăvârșirea educației religioase a copiilor și tinerilor îl constituie prezența activă a acestora la catehezele desfășurate în lăcașul de cult. Catehezele nu trebuie să se substituie orei de Religie, ci prezintă șansa de a completa și diversifica educația religioasă, punând accentul pe trăirea mistică a vieții în Hristos. El este Centrul vieții creștine, de aceea programul catehetic pentru copii al Patriarhiei Române se intitulează *Hristos împărtășit copiilor*. Pentru tineret și adulți, avem *Calea mântuirii*, iar pentru cultivarea spiritualității filocalice, *Catehezele pentru viață*.

Copiii mai mari și adolescenții trebuie invitați, împreună cu profesorii de Religie, să activeze în cadrul Serviciilor (Departamentelor) pentru Tineret din cadrul Consiliilor parohiale și să se implice în buna desfășurare a proiectelor derulate în parohii, potrivit îndrumărilor transmise în cele 8 programe-cadru pentru tineret, din Arhiepiscopia Bucureștilor:

1. *Tinerii în Areopag* – organizarea de simpozioane, întâlniri culturale, serate muzicale, dialoguri cu personalități ale vieții religioase, artistice etc. Tot aici trebuie consemnate: implicarea tinerilor în conceperea și mentenanța site-ului parohiei, a foii parohiale, precum și invitarea lor să se aboneze la biblioteca parohială;

2. *Concursurile: Bucuria Credinței* – organizarea de competiții tematiche sau participarea la cele desfășurate la nivel patriarhal, arhiepiscopal, protopopesesc. Tot aici intră și serbările, manifestările dedicate aniversării zilelor de naștere sau onomastice, concursurile sportive etc.;

3. *Să adoptăm un bunic!* – acțiuni filantropice față de vârstnicii instituționalizați sau singuri, bolnavi etc.;

4. *Copiii solidari în fața suferinței* – acțiuni filantropice dedicate copiilor și tinerilor aflați în suferință, în spitale, orfeline, creșe, centre de plasament etc.;

5. *Taberele: Pe munte, spre cruce!* – activități specifice taberelor creștine, în vacanțele școlare;

6. *Pelerinajul – cale spre cunoaștere și întărire în credință;*

7. *Viața în Hristos – calea spre adevărata fericire* – promovarea unui stil de viață creștin sănătos și echilibrat, urmând calea duhovnicească și evitând capcanele adicțiilor, concupiscentei și altor pericole promovate ca tentații pentru cei tineri;

8. *Natura – dar al lui Dumnezeu pentru oameni* – promovarea eco-teologiei, ca modalitate de înțelegere responsabilă a relației dintre om, celelalte creaturi, și Dumnezeu.

În plan administrativ, copiii și tinerii se pot implica în activități de voluntariat: pot ajuta, prin propriile lor puteri, la edificarea unor lucrări curente: întreținerea spațiilor verzi, plantarea de flori, arbori și arbuști, văruirea pomilor, organizarea hramurilor, ambalarea și oferirea pachetelor de hrană sau alte ajutoare pentru nevoiași etc. O mare bucurie o constituie vizita arhierescă în parohie, la care copiii și tinerii trebuie invitați să participe, pregătindu-se în ținută festivă (port național, dacă e posibil), cultivându-li-se astfel respectul, dragostea și filiația față de Chiriarhul locului.

B. Activități desfășurate în școală

Școala reprezintă, prin definiție, un spațiu educațional consacrat învățământului laic, de aceea prezența reprezentanților Bisericii în spațiile de învățământ trebuie să se desfășoare cu decență și responsabilitate, urmând întru totul dispozițiile legale și ordinele autorităților competente (Ministerul Educației Naționale, Inspectoratul Școlar, Pri-

mărie etc.). Încheierea unui Protocol de parteneriat între parohie și școală nu ne dă dreptul de a ne comporta abuziv. Autoritatea preotului asupra fiilor săi duhovnicești, chiar dacă aceștia sunt directori de școli sau profesori, nu trebuie să devină un prilej de imixtiune în deciziile instituționale didactice sau în procesul instructiv-educativ. În permanență, este de dorit păstrarea cadrului de conlucrare descris în cuprinsul acordurilor parteneriatelor respective.

Vizita preotului în școală trebuie să fie un prilej de pace și bucurie. De aceea, principala caracteristică a acesteia considerăm a fi discreția. În egală măsură, preotul trebuie să dezvolte și consolideze o relație de cooperare cu toate cadrele didactice din parohie, să cunoască problemele și idealurile lor, să fie gata de a se implica spre binele comun. Nu este suficientă păstrarea legăturii cu conducerea școlii și profesorii de religie, ar trebui create punți de legătură cu toți profesorii învățători și diriginți, oferind sprijin din partea parohiei acolo unde este nevoie: ajutorarea copiilor nevoiași cu alimente, haine, rechizite, încălțăminte, uniforme școlare, manuale etc., prevenirea abandonului școlar, prin dialoguri cu copiii și, mai ales, cu părinții acestora etc.

O atenție deosebită trebuie acordată serviciilor religioase oficiate în școală. Aici trebuie să decelăm două situații distincte:

1. școlile cu un spectru confesional în mare majoritate (sau chiar 100%) ortodox. În acest caz, serviciile religioase pot fi oficiate fără restricții;

2. școlile cu un spectru confesional divers (în care învață și copii aparținând altor confesiuni sau atei). Aici, serviciile religioase vor fi organizate numai cu participarea benevolă a ortodocșilor, fără a leza convingerile eterodocșilor.

În privința festivităților de deschidere și închidere ale anului școlar, serviciul religios trebuie organizat cu înțelepciune și discernământ, ținând seama de faptul că prilejul acestor adunări este cu totul altul, iar captarea atenției părinților și copiilor poate fi, în acest caz, dificilă. Oricum, timpul e comprimat de numeroasele comunicări și probleme organizatorice. De aceea, este recomandată o rânduială prescurtată, încercându-se mobilizarea participativă a celor prezenți, măcar la rostirea comună a *Rugăciunii domnești*. În locul unor desfășurări liturgice ample, ar fi de preferat un scurt mesaj (câteva minute), în care preo-

tul să transmită urările și îndemnurile sale. Pentru un ritual liturgic complet, se recomandă organizarea, de comun acord cu conducerea școlii, a unei slujbe de sfințire (poate fi programată chiar în prima săptămână de școală), la care să fie invitați să participe profesorii și elevii ortodocși. Aceeași slujbă poate fi săvârșită la prilejuri deosebite: sfințirea unor săli de clasă sau cabinete, inaugurarea unor lucrări de modernizare sau reparații etc.

Cu sprijinul profesorilor de Religie și al conducătorilor școlilor, se recomandă ca parohiile să se implice activ în amenajarea unor spații (ar fi de dorit câte unul în fiecare școală), dedicat didacticii disciplinei Religie. Acesta poate fi un cabinet de Religie sau chiar un mic parclis, putând fi dotat cu materiale didactice: hărți, planșe, icoane, cărți, broșuri, afișe, postere, materiale audio-video etc. Se recomandă ca sfințirea acestor obiective să fie săvârșită de arhiereu sau delegatul acestuia. În numeroase școli, aceste spații există deja; unele au fost chiar împodobite cu picturi iconografice murale. Primăria sectorului II a oferit câte un computer fiecărui cabinet de Religie din școlile subordonate. Tot aici, trebuie înființată o secție pentru copii și tineret a Bibliotecii parohiale, în care să existe posibilitatea împrumutării manualelor și auxiliarelor pentru ora de Religie de către copiii nevoiași (în situația în care acestea nu sunt furnizate în mod gratuit de către stat). La grupa pregătitoare (clasa 0) și la clasa I, păstrând tradiția ca manualele să fie noi, Permanența Consiliului Eparhial a aprobat ca, până la oferirea lor gratuit de către Ministerul Educației, fișele și manualele de Religie să fie achiziționate prin parohii.

La cabinetul de Religie, se pot organiza numeroase activități extrașcolare: excursii, vizite și pelerinaje la biserici, mănăstiri și alte obiective spirituale, cultural-istorice și naționale, cercuri școlare („Micii misionari”), concursuri și competiții cu teme religioase. Parohia, ca partener, se poate implica prin asigurarea finanțării parțiale sau totale a proiectelor, în limita posibilităților existente.

Preotul paroh trebuie să fie un apărător al conștiinței naționale și un păstrător al tradițiilor și moștenirii culturale românești. El este dator să se implice direct, împreună cu factorii decizionali din școală, în organizarea festivităților dedicate zilelor importante de sărbătoare: Ziua Națională, Ziua Eroilor, Unirea Principatelor, Ziua Culturii Ro-

mâne etc. În cazul în care unitatea de învățământ poartă numele unei personalități, preotul este dator să participe la comemorarea anuală a acesteia (ziua școlii), oficiind și o slujbă de pomenire.

În cadrul parteneriatelor dintre parohii și școli, un rol important îl constituie aprecierea preoților drept factori de progres și echilibru, adevărate personalități cultural-spirituale, cu prestigiu sporit în cadrul comunității locale. De aceea, invitarea preoților la manifestările culturale din Școală, simpozioane, mese rotunde, dezbateri – ar trebui să fie o obișnuință. În egală măsură, preoții pot și trebuie să ofere consiliere duhovnicească, alături de diriginți și psihologii școlari, unor cazuri deosebite.

C. Alte activități

Parteneriatele dintre unitățile de învățământ și parohii reprezintă șansa expunerii în societate a unui model viguros și transparent de conlucrare instituțională, având drept scop îmbunătățirea calității actului educațional. Activitățile desfășurate conferă ambilor parteneri șansa afirmării în societate în sprijinul rezolvării multora dintre constrângerile crizelor multiple întâmpinate de omul postmodern. Cu toate acestea, trebuie remarcat faptul că Școala și Biserica nu sunt singurii factori ce și-au propus o amplă lucrare socială și educațională, vizând transformarea în bine a societății românești. Există și alte entități, persoane fizice și juridice, dornice să se implice în acest proces.

Spunem, așadar, că parteneriatul dintre parohie și școală nu exclude cooptarea, în proiecte și activități comune, și a altor asociații și fundații (O.N.G.-uri), ba chiar este un pas important spre definirea unei strategii noi, multiculturală și transdisciplinare, vizând progresul educațional al societății românești.

Un factor de echilibru în școli, dar în același timp și partener important în dialogul instituțional în chestiuni legate de problemele învățământului, îl constituie organizațiile de părinți și, mai ales, *Asociația Părinți pentru Ora de Religie*, a cărei contribuție pentru stabilitatea și prestigiul învățământului religios în școlile de stat este arhicunoscută. Este de dorit, apoi, întărirea legăturilor cu organizațiile de elevi și tineret, în special cu cele ortodoxe. În aceste sens, este de menționat recenta acțiune de revitalizare a Ligii Tinerilor Creștini

Ortodocși, prin înființarea de filiale în toate sectoarele Capitalei și principalele orașe ale eparhiei.

În plan social-filantropic, este necesară colaborarea cu instituțiile de profil, dar mai cu seamă cele aflate sub patronaj bisericesc: Fundația „Bucuria Ajutorului“, Asociația „Diaconia“, Centrul „Sfânta Sofia“, Centrul de îngrijiri paliative „Sfântul Nectarie“, Fundația „Sfânta Macrina“ etc.

Pentru sporirea duhovnicească, parteneri de nădejde sunt vetrele monahale, unele dintre acestea dezvoltând și soluții atractive pentru organizarea de excursii, tabere și pelerinaje (Centrul Social-Pastoral „Sfânta Cruce“ al Mănăstirii Caraiman din Bușteni, Centrul Social-Pastoral al Mănăstirii „Sfânta Treime“ din Bușteni, Centrul Socio-Cultural „Sfântul Ierarh Calinic“ al Mănăstirii Cernica, trapeza Mănăstirii Crasna etc.).

Constrângeri privind conlucrarea dintre parohie și școală

Dintru început, trebuie menționat faptul că există și unele voci acuzatoare la adresa acestui tip de parteneriat, pe motivul încălcării principiului separației puterilor în stat. Deși singulare, acestea pot zădărnici, prin stridentă și agresivitate, inițiativa liber asociativă a celor doi parteneri. Atât Constituția, cât și Legea Educației Naționale și Legea Cultelor consfințesc dreptul la existență al educației religioase în parteneriat cu statul. Dreptul de existență al unui cult presupune și dreptul la educație, efectuată de către personalul specializat, în conformitate cu preceptele cultului respectiv. Cultele (inclusiv Biserica Ortodoxă Română) au statutul de parteneri privați ai statului, fiind totodată instituții de interes public. De aceea, statul le acordă subvenții, inclusiv pentru salarizarea personalului, dar și pentru realizarea unei optime educații în spiritul formării caracterului religios-moral, în conformitate cu credința declarată a oricărui cetățean. Aceasta rezidă și în statutul apolitic și nonprofit al cultelor, ca instituții publice.

Textele care consfințesc statutul educației religioase în școlile de stat sunt:

Constituția României – art. 32 (7): *Statul asigură libertatea învățământului religios, potrivit cerințelor specifice fiecărui cult. În școlile de stat, învățământul religios este organizat și garantat prin lege.*

Legea Educației nr. 1/2011 – art. 18:

(1) Planurile-cadru ale învățământului primar, gimnazial, liceal și profesional includ Religia ca disciplină școlară, parte a trunchiului comun. Elevilor aparținând cultelor recunoscute de stat, indiferent de numărul lor, li se asigură dreptul constituțional de a participa la ora de religie, conform confesiunii proprii.

(2) (În curs de modificare de către Parlamentul României, în urma Hotărârii Curții Constituționale a României din 12 noiembrie 2014)

(3) Disciplina Religie poate fi predată numai de personalul didactic calificat conform prevederilor prezentei legi și abilitat în baza protocoalelor încheiate între Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului și cultele religioase recunoscute oficial de stat.

Legea Cultelor nr. 489/2006 – art. 32:

(1) În învățământul de stat și particular, predarea Religiei este asigurată prin lege cultelor recunoscute.

(2) Personalul didactic care predă religia în școlile de stat se numește cu acordul cultului pe care îl reprezintă, în condițiile legii;

(3) În cazul în care un cadru didactic săvârșește abateri grave de la doctrina sau morala cultului, cultul îi poate retrage acordul de a predă religia, fapt ce duce la desfacerea contractului individual de muncă;

(4) La cerere, în situația în care conducerea școlii nu poate asigura profesori de religie aparținând cultului din care fac parte elevii, aceștia pot face dovada studierii religiei proprii cu atestat din partea cultului căruia îi aparțin.

O altă problemă, de această dată de ordin intern, este dată de dificultatea încheierii parteneriatului, atâta vreme cât însăși colaborarea dintre profesorul de Religie și preot este pusă sub semnul întrebării. Cauzele acestei constrângeri pot fi multiple, ele sunt în atenția Sectorului Învățământ și Activități cu Tineretul al Arhiepiscopiei Bucureștilor și se intenționează reglementarea, în cel mai scurt timp, a acestor situații problematice. Vom detalia câteva dintre ele, împreună cu soluțiile care se impun:

1. Greșita înțelegere a unor cadre didactice care predau Religia, a necesității perpetuării relației lor cu eparhia care a eliberat avizul de cult (Înalta binecuvântare) pentru predare. În multe cazuri, acest aviz s-a înțeles ca o simplă piesă la dosarul de angajare, fără vreo răspun-

dere suplimentară privind păstrarea legăturii permanente cu Biserica. Așa s-a ajuns ca unii profesori de Religie să se transfere pe posturi din alte eparhii, fără binecuvântare, sau să obțină statutul clerical în alte teritorii canonice. S-au semnalat cazuri în care profesorii de Religie au refuzat colaborarea cu parohiile, preferând o abordare scolastică a actului de predare, fără a înțelege misiunea de dascăl. Alții dovedesc o comoditate exagerată sau o atitudine mercantilă, considerând că, pentru remunerația primită, este suficientă prestația la clasă a celor 18 ore săptămânale. În prezent, Protocolul încheiat în 2014 între Patriarhia Română, Ministerul Educației Naționale și Secretariatul de Stat pentru Culte a clarificat faptul că avizul de cult (Înalta binecuvântare) reprezintă o formă de recunoaștere a reprezentativității confesionale cu caracter determinat, putând fi retras printr-o procedură stabilită autonom de către instituția emitentă. Toate situațiile problematice trebuie să fie aduse la cunoștința Sectorului Învățământ și Activități cu Tineretul, pentru luarea de măsuri urgente.

2. S-au semnalat cazuri, ne semnificative numeric, însă cu expunere mediatică relativ ridicată, a unor profesori de Religie care militează pentru modificarea statutului confesional al educației religioase, încercând să-și creeze un curent de opinie favorabil, mai cu seamă în mediul urban. Se cere studierea unei discipline-hibrid, care să conțină elemente de religii comparate, din perspectiva strictă a Istoriei Religiiilor și care să fie predată „liber“, adică fără autorizația prealabilă a vreunui cult, atât în privința programei, cât și a personalului didactic implicat. Pericolul mare al acestei măsuri ar fi ca religia să devină un obiect al cercetării exterioare, fără participarea și transformarea interioară individuală. Religia ar fi, astfel, criticată, nu însușită, ca normă de viață. Sub masca libertății, se urmărește, de fapt, anihilarea oricărui sentiment religios. Analiza tuturor religiilor, urmărind discreditarea acestora, are drept scop nu acordarea unei prezumții de libertate tânărului, pentru a-și alege singur afilierea religioasă, ci tocmai anularea acestui demers *in integrum* (nihilismul postmodernist; individualismul: *EU sunt deasupra oricărei religii*).

3. S-au semnalat și situații ale unor profesori de Religie care au manifestat o atitudine de superioritate, nepăsare sau desconsiderare la adresa slujitorilor bisericești. Este cazul celor care au adus copiii, în

masă, la spovedit și împărtășit, fără a aranja în prealabil acțiunea cu preotul (sau similar: aducerea copiilor la închinare, peste rândul de pelerini, la serbarea Sfântului Dimitrie). De reținut este faptul că nu profesorul de religie îl comandă pe preot, ci preotul este deținătorul puterii pastorale plenare, care-i conferă obligația de a conduce pe credincioși spre mântuire. Colaborarea presupune comunicare permanentă, dialog viu, pregătire prealabilă a acțiunilor comune. Mai degrabă, profesorul de religie va veghea la realizarea unei spovedanii permanente, nu ocazională, formală, din obligație. Tânărul să fie învățat să dorească o legătură vie și permanentă cu un duhovnic. Profesorul de religie va verifica acest lucru, dar nu-l va impune cu forța. Iar biserica trebuie vizitată des, nu numai la spovadă. Împreună cu copiii, prezența la slujbe a profesorului de religie este absolut necesară. Copiii sunt parte integrantă a parohiei, nu oaspeții ei. Ei trebuie formați în acest spirit. O parohie este puternică prin tinerii ei, nu prin majoritatea celor mai în vârstă.

4. Și în câteva cazuri ale unor slujitori bisericești, persistă existența unor lacune psiho-pedagogice, comportamentale, pastoral-misionare și chiar abateri dogmatice, canonice și liturgice, în relația cu școala. Cea mai gravă abatere și, din păcate, cel mai des întâlnită, e spovedania în grup. Se invocă programul încărcat al sacerdotului, dar are un substrat evident pecuniar, având în vedere că această activitate nu este aducătoare de „venit epitrahilului“. Abaterea este de ordin dogmatic, liturgic și canonic și poate aduce sancțiuni administrative celui în cauză. O altă problemă o constituie refuzul îndeplinirii sarcinilor pastorale și misionare, care-l obligă pe preot să fie *slujitor*, adică să răspundă chemărilor enoriașilor, atunci când acestea se fac din timp și cu reverența necesară. Există adesea preoți care refuză orice implicare în sensul colaborării cu școala. Apoi, trebuie semnalată desconsiderarea unor profesori de religie de către preoți, în fața elevilor: umilirea cadrelor didactice (de pildă: „nu v-a învățat cum să vă adresați unui preot?“) îndemnuri de a le pune tuturor elevilor nota 10 sau de a-i nota în funcție de frecvența venirii la biserică, de îndeplinirea unor formalități simpliste, neconforme planului metodic de evaluare al disciplinei (rostirea unei rugăciuni, scrierea unei „scrisori către Dumnezeu“, închinare corectă etc.). Toate acestea subminează

autoritatea profesorului de religie în fața copiilor. În trecut, s-a semnalat existența (complet regretabilă) a unor sacerdoți care practicați față de copii sancțiuni morale sau chiar fizice – complet interzise de legile în vigoare. Însă cea mai dificil de surmontat problemă, care afectează un număr mai mare de sacerdoți, este stilul predicatorial: abuzul față de timpul și răbdarea copiilor, greu puse la încercare de unii preoți, care nu se opresc din perorații adesea neinteligibile celor mici. La polul opus, se situează acei clerici incuți, care, odată puși în situația de a le vorbi tinerilor, trebuie să „umple timpul” cu predici sau povești, întrucât nu au capacitatea didactică necesară. Pentru preoții-profesori, nu este suficientă cultura teologică, ci este nevoie și de stăpânirea unei culturi psiho-pedagogice, de multă răbdare, tact, bunăvoință, maleabilitate și dispoziție spre catehizare, inclusiv a altor cadre didactice. „Clericii care se consideră singurii competenți în realizarea acestei educații (religioase, n.n.) se autoamăgesc cu ideea că, în mod automat, competența teologică le conferă și o competență psiho-pedagogică”³. „Poți să fii un excelent duhovnic sau trăitor de cele sfinte, dar să nu fii în stare să transmiți sau să-i formezi și pe alții în perspectiva valorilor pe care tu le întrupezi”⁴ – arată prof. Constantin Cucuș.

Pericolul lipsei de conlucrare dintre profesorul de religie și preot este sesizat de prof. Ana Danciu: „...dacă vom face așa, ora de religie va fi o oră de instrucție, în care vom da elevilor niște cunoștințe pe care le vor uita repede...Cunoștințele pe care le oferim elevului în timpul orei de religie trebuie să rodească.”⁵.

La toate aceste constrângeri, trebuie să adăugăm situația de fond a unor atacuri vizând scoaterea Religiei din trunchiul comun al disciplinelor din curriculum-ul școlar. Printre cauzele favorizante ale acestora, se numără și slabele performanțe obținute de către cei ce ar fi trebuit să-și însușească norme de viață înalte. Puțini dintre detractori provin dintre ortodocși; majoritatea sunt ateii și adepți ai altor confesiuni. Toți aceștia se obținează să arate că, în plan social (singurul valorizant, în

---

3. Constantin Cucuș, *Educația religioasă – repere teoretice și metodice*, Ed. Polirom, Iași, 1999, p. 16.

4. *Ibidem*, p. 19

5. Prof. Ana Danciu, *Metodica predării religiei în școlile primare, gimnazii și licee*, Ed. Anastasia, București, 1999, p. 253.

opinia lor, pentru demersurile educative religioase), studiul Religiei n-are finalitate: copiii sunt tot mai răi, violenți, needucați; nu a scăzut incidența drogurilor, a delincvenței juvenile, a proliferării viciilor; nu s-au diminuat pornografia și dezechilibrele în ceea ce privește sexualitatea, în rândul tinerilor. Situația, însă, trebuie trebuie analizată cu obiectivitate: în paralel și chiar antagonic cu studiul Religiei, s-au dezvoltat și promovat, prin mijloacele de comunicare în masă: exacerbarea sexualității, pornografia și violența (TV, internet, reviste). Educația religioasă are de înfruntat mentalități înrădăcinate ale societății post-moderne: individualism (eul hipertrofiat), grijile materiale ale lumii acesteia (Mamona – banul – cu dezechilibrele sociale aferente), plăcerile vieții (hedonismul – raiul pământesc), tehnologiile (omul-mașină). De aceea, vorbim de o stare de conflict față de toate aceste pericole, ele provenind din diverse surse (societate, familie, mass-media, internet sau chiar din interiorul sistemului de învățământ școlar: discipline la care se încurajează ocultismul – „fenomenul Harry Potter“, sau sărbătorile Halloween, Valentine’s Day; discipline la care unii dascăli promovează ateismul sau falsul conflict dintre știință și religie).

Concluzii: parteneriatele

- șanse pentru misiunea comună a parohiei și școlii

Desfășurarea activităților comune în cadrul parteneriatelor dintre parohii și școli reprezintă, în primul rând, o revigorare a învățământului românesc, aflat într-o nesfârșită stare de tranziție, în cadrul căreia se experimentează modele pedagogice mai vechi sau mai noi, precum și diferite soluții pretins inovatoare, precum „Waldorf“, „Montessori“, „Step by Step“ etc. În realitate, rezultatele sunt modeste, iar învățământul este într-un real declin. Soluția este redescoperirea valorilor tradiționale perene, creatoare de modele nepieritoare. Un exemplu în acest sens îl constituie Școala Ortodoxă „Sfinții Trei Ierarhi“ – un proiect al parohiei „Sfântul Nicolae Ghika – paraclis universitar“, în colaborare cu Fundația „Tradiția românească“. La alte parohii, precum: Mavrogheni, Flămânda, „Sfinții Trei Ierarhi“ – Fundeni, „Sfântul Andrei – Parva“, „Pogorârea Sfântului Duh“ s-au edificat grădinițe, programe de tip after-school și Centre de zi pentru copii. Toate acestea pot constitui repere mobiliza-

toare și pentru alte unități de cult, care s-ar putea implica în organizarea unor activități similare, în parteneriat cu școlile, autoritățile de stat locale și diferiți sponsori. Dacă inițierea unor astfel de proiecte poate părea unora greu de efectuat, există și posibilități de implicare extrem de facile, pe care, practic, fiecare parohie le-ar putea dezvolta: organizarea de lecții suplimentare (meditații) gratuite pentru copii, prin cooptarea unor cadre didactice dintre enoriașii devotați bisericii.

Parteneriatele dintre parohii și școli conferă șanse deosebite pentru inițierea sau participarea la proiecte de tineret, culturale, educaționale sau social-filantropice, beneficiind de finanțări ale autorităților de stat centrale și locale, precum și din fonduri europene. În plus, se pot organiza împreună spectacolele tradiționale de Crăciun și de Paști, precum și alte manifestări dedicate sărbătorilor naționale sau promovării ethosului românesc.

Acțiunile desfășurate în regim de parteneriat necesită cuvenita mediatizare. Pornind de la publicitatea pe site-urile școlii și parohiei, în revista școlii și în foaia parohială, se poate ajunge, în unele cazuri reprezentative, la mass-media centrală și locală, precum și la Centrul de Presă Basilica (radio Trinitas, Trinitas TV, „Ziarul Lumina”). Astfel, sporește prestigiul ambilor parteneri.

Prof. Constantin Cucuș arată că „educația religioasă nu este o problemă de monopol (fie din partea laicilor, fie din partea instanțelor ecleziastice), ci de conlucrare, de completare sub aspectul competențelor”⁶. Ne dorim ca această sinergie să se generalizeze ca o certitudine misionară actuală, la nivelul tuturor structurilor didactice și ecleziale din Țara și din Biserica noastră.

---

6. C. Cucuș, *op. cit.*, p. 297.